

TAPANI KILPELÄINEN

Väkivallan vihollinen

Salla Tuomivaara, *Mitä tehdä eläimille?* Säde, Helsinki 2008. 77 s.

Pamfletti on vaikea kirjallisuudenlaji. Pamfletissa vakaumuksellisuus paljastuu helposti itsekritiikin puutteeksi, maailmankatsomus ideologian verhoksi. Jos pamfletisti epäonnistuu, hän saa seistä sateessa kaikkien pilkattavana. Ei riitä, että hän vahvistaa niiden asenteita, jotka jo valmiiksi ovat samaa mieltä.

Salla Tuomivaara ilmoittaa kirjoittamismotiivikseen eläinten huonon aseman. Hän kirjoittaa eläinten puolesta, koska ne eivät itse voi. Hänen mukaansa eläinten hyväksikäyttö perustuu syväälle juurtuneeseen ajatukseen ihmisen ja eläimen perustavasta erosta. Pamfletin suurimmat ansiot ovatkin käsiteanalyttisiä. Tuomivaara toteaa, että "[e]läinten niputtaminen yhdeksi kategoriaksi [...] on oikeastaan väkivaltaisimpia

tekojamme muita eläimiä kohtaan" (19), sillä ensinnäkin ihmiset erotetaan näin omaksi ryhmäkseen, toiseksi eri eläinlajien väliset erot jätetään huomiotta. Tuomivaaran päämääränä on "kaikkien kärsimiskykyisten olentojen oikeus turhasta kärsimyksestä vapaaseen, mielekkääseen elämään" (22). Hän haluaa, että jokainen eläin otettaisiin huomioon "aidosti yksilönä" (59).

Tavoitteet ovat jaloja, ja toivoisin voivani sanoa, että *Mitä tehdä eläimille?* on ohuudesta huolimatta painava kirja. Valitettavasti se on pelkästään ohut. Siitä ehkä johtuu, että se ei argumentoi vaan arvottaa. Ja valittu strategia tylsyyttää kritiikiltä kärjen. Tuomivaara edellyttää lukijaltaan liikaa lähtökohtaista samanmielisyyttä. Hän on unohtanut kirjoittaa lukijalle, jonka maailmankuva poikkeaa olennaisesti

hänen omastaan. Kirja vahvistaa yhden kuppikunnan uskoa mutta jää vierassieluiseksi muille.

Hyvät, pahat ja rumat

Tuomivaaran pamfletti ei ole ansioton. Hän huomauttaa, että lainsäädännössä "sinänsä hyviä päämääriä vesittävät muotoilut, kuten puhe nimenomaan *tarpeettoman* kärsimyksen, kivun ja tuskan tuottamisesta. Tarpeelliseksi arvioitua kärsimystä, kipua ja tuskaa saaisi eläimelle aiheuttaa." (30) Hän tarttuu myös suurpetoasenteiden absurdiuksiin: "Vaikka pedot eivät ole tappaneet Suomessa lapsia miesmuistiin ja autot tappavat lukuisia lapsia vuosittain, eivät ihmiset halua autojen vaan petojen määrän vähentämistä. Näin ei käy siksi, että pedot olisivat vaarallisempia, vaan koska ne

eivät ole ihmisille itselleen tarpeellisia toisin kuin autot.” (50) Mutta oivaltavuuksissaankin *Mitä tehdä elämille?* antaa ilmi perimmäisen ongelmansa: sen, että asenne on pohjimmiltaan tekninen. Tuomivaara paikantaa pahan ulkopuolelleen ja uskoo, että paha on eliminotavissa tekojen avulla. Konkreettisesta kokemuksellisesta suhteesta eläimiin ja sen kaikista ambivalensseista hän ei juuri puhu.

Tuomivaara puolustaa eläinperäisestä ravinnosta luopumista jos siksi, että hän tuomitsee väkivallan, mutta hän myöntää samalla tietävänsä, ”ettei tappaminen ole kaikille ongelma” (54). Käsittelyttä jää, että eläinten parissa muiden eläinten syöminen on yleistä. Vaikka ihmisen ja eläimen ylittämättömäksi koettu ero on Tuomivaaran mukaan siis merkittävä este eläinten aseman kohentamiselle ja meidän ”pitäisi hyväksyä, ettemme ole niin erilaisia kuin muut eläimet” (17), eettinen asennoituminen jää kokonaan ihmisen kontolle.

Etiikasta tulee teknologiaa, sillä eettisyys paljastuu elämäntapavalinnoiksi, sarjaksi preferenssejä. Ongelmat pelkistyvät lainsäädännöllisiksi ja kulutustottumuksellisiksi ratkaisuiksi, joiden avulla kaikki vastenmielinen tai hankalan moniselitteinen pyritään pyyhkimään pois. Tuomivaaran etiikan teknologisuus näkyy siitä, että eettisyys jäsentyy hänen pamfletissaan vastuullisen subjektin tahdonalaisiksi valinnoiksi, ikään kuin riittävä tiedostaminen johtaisi eettisyyteen. Toisaalta kokemuksellinen etäisyys esimerkiksi liha-teollisuuteen on kasvanut niin suureksi, että lihan tehotuotanto näyttää Tuomivaaralle yksinkertaisesti järjettömänä. Kulttuurinen vieraus käsiteltäviin ilmiöihin kasvaa hetimitäin ällistytävän suureksi. Tämä mahdollistaa myös sen, että niihin voidaan suhtautua ulkopuolisena.

Alaston lounas

Poliittisen korrektiuden paradokseihin kuuluu se, että vaihtoehtoisten elämäntapojen lisääntyminen merkitsee elämäntapojen kokonais-

määrän vähentämistä. Samalla kun ajetaan asioita, jotka esitetään kaikin puolin puolustamisen arvoisiksi, niiden kääntöpuolelle muodostetaan ilmiöitä, joista halutaan eroon. Ongelma tästä tulee silloin, kun esimerkiksi eettisyyden nimissä halutaan eliminoida kokonaisia elämäntapoja tai inhimillisen kokemuksen kategorioita. Tien päässä on maailma, jossa Sam Peckinpahin elokuvissa kuvatut inhimilliset peruskokemukset ovat muuttuneet käsittämättömiksi.

Kun Tuomivaara kirjoittaa, että ”erillinen haittavero olisi asetettava polttoaineiden, tupakan ja alkoholin tapaan esimerkiksi tehotuotetulle lihalle, kasvihuonevihanneksille ja juustolle, joka on myös ekologisesti sangen kuormittava elintarvike” (41), hän ei ota huomioon, että tupakan, alkoholin tai juuston kaltaiset nautintoaineet ovat merkittäviä selviytymiskeinoja useille ihmisille. Pakotteita ei pitäisi esittää neutraaleiksi, vaikka uskoisi olevansa kuinka hyväällä asialla, sillä tupakka ja alkoholi kuuluvat monien elämäntapaan yhtä perustavasti kuin veganismi Tuomivaaran elämäntapaan.

Eläinten huonosta kohtelusta ei puutu todisteita, eikä kysymys ole siitä, että Tuomivaara olisi tyhjälläpäiväisellä asialla. Mutta jos ei osata ajatella moraalia, moraalit valtaa ajattelun. Ajattelu muuttuu moralisoivaksi. Monet pamfletin ongelmat juontuvat siitä, että eettisyys otetaan annettuna, itsestäänselvytyksenä, vaikka se muodostuu pelkistä mielityksistä. Tämä on argumentatiivinen heikkous jo siksi, että useimmat Tuomivaaran perusteluista voitaisiin *mutatis mutandis* muuntaa hänen arvostuksilleen täysin vastakkaisten päämäärien puolestapuhumiseksi.

Parhaiten tämä näkyy hänen ruokapoliittisissa kannanotoissaan. ”Olen itse aina ollut sekä innokas ruuanlaittaja että nirppanokka herkusu. Niin vaikealta kuin kaikkien eläinkunnan tuotteiden tiputtaminen ruokavaliosta aluksi tuntuikin aikana ennen soijajuustoja ja kaurakermoja olen muuttunut vegaanisina vuosinani aiempaakin innostuneemmaksi ruuanlaittajaksi ja intohimoisemmaksi kulinaristiksi. [...] Parhaat

tarjoilut löytyvät lähes aina kasvis-syöjien, ja eritoten vegaanien, illanistujaisista ja perhejuhlista.” (63) Tällaisilla katkelmilla Tuomivaara huijaa vain itseään. Hän ei esitä perusteluja vaan arvostelmia. Eläinten kohteleva yksilöinä on kunnioitettava tavoite, mutta ainutkertaisuusien ylistelyssään hän on valikoiva. On yksi asia sanoa, että juusto on ekologisesti kuormittavaa, mutta on pelkästään harhaanjohtavaa antaa ymmärtää, että soijajuusto voisi korvata juuston.

Kulinaariset mielipiteet paljastavat totuuden koko pamfletista. Henkilökohtaiset mielitykset ovat ottaneet argumentaation paikan. ”Syöminen on niin henkilökohtaista, konkreettista ja intiimiä, että on vaikea käsittää, miten joku haluaa täyttää itsensä tällaisilla kidutuksen ja kauhun tuloksilla. Kuinka tällaista ainetta syöden voi kokea nauttivansa harmonisesta ja kauniista elämäyksestä, jollainen kalliin ja huolella valmistetun aterian on yleensä tarkoitus olla?” (64), Tuomivaara kirjoittaa juottovasikoista ja hanhenmaksasta. Vaikka hän puhuu näennäisen persoonattomasti, hänen tekstinsä on täynnä arvostuksia, sellaisina epäuniversaaleja ja esittäjänsä sidottuja – esimerkiksi chiliharrastajat tietävät, ettei ruokailulta tarvitse odottaa harmonisuutta. Tuomivaara kehottaa jouluun ilman kinkkua ja paistamaan kananmunattomia lettuja. Ymmärrettävästä syystä hän ei kehoita kokeilemaan munakasta ilman muniä.

Hän hyödyntää samoja retorisia strategioita kuin lihansyöjä, joka korostaa tofun mauttomuutta ja samastaa kasvisruuan kehnoihin liharuokajäljitelmiin. Hänen kritiikkinsä jää usein etumerkin vaihtamiseen, sillä hän ei pääse eroon ihmisen ja eläimen erottelusta, ihmisen katsantokannasta. Yhteys eläimeen on jäänyt ulkokohtaiseksi. Kylmäävintä, inhimillisintä hänen pamfletissaan onkin se, että Tuomivaara kirjoittaa vakaumuksellisesti vaikka vain esittelisi omia mielipiteitään. Sellaista eläin ei koskaan tekisi. Älä koskaan luota ihmiseen, joka uskoo olevansa oikeassa.